

<i>Instrumenta musica – Hudební nástrogové</i>	15
PŘEDMLUVA	17
<b>I. Organologie</b>	
<b>A. TEORETICKÁ ČÁST</b>	21
1. Úvod do oboru	21
2. Několik důležitých definic	25
<b>B. NĚKTERÉ MÉNĚ OBVYKLÉ METODY VÝZKUMU     HUDEBNÍCH NÁSTROJŮ</b>	33
1. Humánní geografie	33
2. Teorie Hanse Naumanna, funkční strukturalismus a „lidové hudební nástroje“	43
3. Rentgenografie jako metoda pro zjištění konstrukce a technologie výroby hudebních nástrojů	50
4. Terénní výzkum	54
<b>C. DĚLENÍ A SYSTEMATIKY HUDEBNÍCH NÁSTROJŮ</b>	55
1. Úvod do systematiky hudebních nástrojů – výklad pojmů	55
2. Organologické vývojové schéma	56
3. Stručný přehled vývoje dělení a systematik hudebních nástrojů	59
4. Systematika od Hugo Riemanna	89
5. Hornbostelova a Sachsova systematika	90
6. Použití Hornbostel-Sachsovy systematiky při třídění chordofonů	110
7. Systematika od Kazimierza Sikorského	115
8. Systematika od Josefa Huttera	116
9. Řád znějících nástrojů od Alexandra Buchnera	124
10. Systematika od Ladislava Lenga	127
11. Systematika od Karla Irmanna	136
12. Rozdělení hudebních nástrojů od Adolfa Špačka	139
13. Třídění od Ludka Zenkla	141
14. Rozdělení hudebních nástrojů od Václava Zamařala	141
15. Systematika od Ulricha Michelse	143
16. Třídění a názvosloví hudebních nástrojů ČSN 89 0000	145
17. Systematický přehled všech modifikací mirlitonů a aerofonů	146
18. Systematika historických smyčcových nástrojů da braccio	156
19. Specializovaná systematika dřevěných dechových nástrojů 16. století	157

20. <i>Specializovaná systematika automatofonů</i>	159
21. <i>Specializované systematiky akordeonů, tabacích a foukacích harmonik</i>	161
a) Systematika od Karla Irmanna	161
b) Systematika od Ladislava Koryčana	162
22. <i>Zajímavé možnosti rozřídění varhan</i>	164
23. <i>Metoda sestavování stemmatu</i>	166
24. <i>Éoliphone – kam s ním?</i>	176

## II. Organologická ikonologie

<b>A. ÚVOD DO OBORU</b>	<b>179</b>
1. <i>Název oboru a další odvozené pojmy</i>	179
2. <i>Vývoj hudební ikonografie v zahraničí</i>	181
3. <i>Česká hudební ikonografie</i>	211
4. <i>Organologická ikonologie</i>	216
5. <i>Slovníček pojmů</i>	225
6. <i>Ikonofotografie a kresba</i>	229
a) Fotografie	230
b) Kresba	231
<b>B. PŘÍKLADY</b>	<b>232</b>
1. <i>Kitbara</i>	232
a) Názvosloví	233
b) Funkce nástroje a jeho částí	233
c) Rekonstrukce techniky hry	237
d) Zánik kithary	237
2. <i>Hybridní nástroje</i>	238
a) Salpinx kaj chordé	239
b) Šalmajová citera	241
3. <i>Šáb-rúd</i>	244
4. <i>Utrechtská lyra</i>	257
5. <i>Španělsko-maurská fidula</i>	260
6. <i>Byzantské „Pantoffelfiedel“</i>	266
7. <i>Brněnská lira</i>	269
8. <i>Křídlo – ala</i>	275
a) Chronologický přehled literárních dokladů	275
b) Chronologický přehled ikonografických dokladů	278



c) Vznik a zánik nástroje	283
d) Provedení nástrojů	284
e) Struny	285
f) Ladění	285
g) Rekonstrukce křídla	287
h) Zvukové vlastnosti	287
i) Technika hry	287
j) Co se na křídlo hrálo	288
k) Závěr	289
9. <i>Harfa se dvěma rezonátory</i>	291
a) Přehled písemných zmínek	291
b) Použité názvosloví částí nástroje	292
c) Chronologický přehled ikonogramů podle jednotlivých typů nástroje	293
d) Rekonstrukce dvourezonátorové harfy	303
e) Hypotéza o vývoji dvourezonátorové harfy	307
f) Časové rozšíření dvourezonátorových harf	311
g) Držení nástroje při hře a techniky hry	312
h) Zvukové vlastnosti	315
i) Vznik a zánik dvourezonátorové harfy	316
10. <i>Platerspiel</i>	320
11. <i>Suka</i>	332
12. <i>Betlémská muzikanti</i>	335
13. <i>Andělská hudba</i>	339
14. <i>Středověké „orchestry“</i>	340
15. <i>Neopomenutelné prameny – ceníky</i>	342
<b>C. NĚKTERÉ OBECNĚJŠÍ VÝSLEDKY</b>	
<b>ORGANOLOGICKÉ IKONOLOGIE</b>	343
1. <i>Vznik a počáteční formy chordofofů</i>	343
2. <i>Důležité momenty ve vývoji některých evropských chordofofů</i>	345
3. <i>Jak vypadaly středověké chordofofy?</i>	354
4. <i>Problém dvojitých kobylek a dlouhých struníků u středověkých chordofofů</i>	356
5. <i>Vývoj smyčcových nástrojů da braccio v ikonogramech české a slovenské provenience od třináctého století do současnosti</i>	359
a) <i>Smyčcové nástroje da braccio ve středověku</i>	359

– Liry	359
– Rubeby	359
– Fiduly	361
b) Violové a violinové nástroje	364
– Staré violy	364
– Violina	365
c) Vývoj smyčcových nástrojů da braccio na našem území	377

### III. Hudební nástroje v českých zemích

<b>A. ETNOORGANOLOGIE</b>	385
1. Úvod do oboru	385
2. Definice	385
<b>B. IDIOFONY</b>	387
1. Klepací deska	387
2. Ferule	394
3. Priče	395
4. Velikonoční obřadní idiofony	396
5. Xylofon	401
6. Grumle	404
7. Kanadská pila	407
8. Flexaton	408
9. Hřebíkové housle	409
10. Zvon	412
II. Rolnička	416
12. Skleněná harmonika	419
<b>C. MEMBRANOFONY</b>	423
1. Velký buben	423
2. Malý buben	427
3. Tympány	428
4. Tamburína	431
<b>D. CHORDOFONY</b>	434
1. Bukač	434
2. Ozembouch	437
3. Kobza	439
4. Citera	442
5. Cimbál	447

6. <i>Tamburašské nástroje</i>	454
7. <i>Mandolína</i>	456
8. <i>Kytara</i>	458
9. <i>Americké modifikace drnkacích nástrojů</i>	462
a) <i>Kytara</i>	462
b) <i>Mandolína</i>	464
10. <i>Ukulele</i>	464
11. <i>Rezofonické chordofony</i>	466
12. <i>Violinofon – Harfón</i>	470
13. <i>Banjo</i>	472
14. <i>„Nechanická harfa“</i>	472
15. <i>Jednotné názvosloví violinových nástrojů</i>	476
a) <i>Názvosloví základních součástí houslí podle         Oborové normy ON 89 1300</i>	477
b) <i>Návrh na jednotné názvosloví součástí         smyčcových violinových nástrojů</i>	478
16. <i>Violinizace a deviolinizace smyčcových nástrojů</i>	493
17. <i>Lidové housle v Čechách a na Moravě</i>	497
18. <i>Karpatské húsle</i>	508
19. <i>Krátké housle</i>	513
20. <i>Jiblavské skřípky</i>	522
a) <i>Zařazení do kontextu evropských smyčcových nástrojů</i>	522
b) <i>Terminologie skřípkařských nástrojů</i>	534
21. <i>Popis hudebního nástroje a jeho částí na příkladu         jiblavských skřípek</i>	542
22. <i>Popis hudebního nástroje a jeho částí, technologie výroby,         prodeje, cen, údržby a oprav na příkladu Ploschpermentu</i>	552
23. <i>Ploschperment v kontextu evropských smyčcových nástrojů</i>	564
24. <i>Vývoj tvaru zvukových otvorů u basových nástrojů         lidového instrumentáře na příkladu Ploschpermentu</i>	568
25. <i>Rozložení vybraných typů smyčcových nástrojů da braccio         v lidovém hudebním instrumentáři na území Čech, Moravy,         Slezska a Slovenska</i>	571
26. <i>Niněra</i>	572
27. <i>„Barokní“ housle</i>	580
28. <i>Smyčcové violinové nástroje středních poloh</i>	584



29. Tenorové housle a jejich druhá existence v českých zemích	592
30. Basové smyčcové nástroje a trumšajt	600
31. Chordofony s přídatným zařízením	608
32. Arpeggione	611
33. Struny	620
34. Smyčec	624
35. Plektrum	629
36. Změna tónů u strunných nástrojů	631
37. Ladící systémy u chordofonů	632
38. Klávesové chordofony	633
<b>E. AEROFONY</b>	<b>643</b>
I. Bič	643
2. Bzučák	645
3. Lupínek	646
4. Trouba proti mračnům	647
5. Trouba	649
6. Šofar	655
7. Dobytčí roby	658
8. Vývoj chromtizace nátrubkových aerofonů	661
9. Lesní roh v Krüinitzově encyklopedii z roku 1770	672
10. Křídlovka	677
II. Nátrubky	678
12. Okarína	679
13. Vábníčky	682
14. Šalmaje a další dvou- a jednoplátkové nástroje v devatenáctém a dvacátém století	683
15. Dudy – gajdy	705
16. Flétny	715
17. Böhmův systém	727
18. Varbany	729
19. Krátká a lomená oktáva	735
20. Harmonium	736
21. Harmoniky	737
<b>F. MIRLITONY</b>	<b>742</b>
I. Hřeben	742
2. Džbán	743

<b>G. AUTOMATOFONY</b>	<b>745</b>
1. <i>Flašinet</i>	745
2. <i>Orchestrion</i>	747
<b>H. ELEKTROFONY</b>	<b>749</b>
1. <i>Elektrofonické kytary</i>	749
2. <i>Havajské kytary</i>	750
3. <i>Elektronické nástroje</i>	754
<b>I. KORPOFONY?</b>	<b>756</b>
<b>J. TRADIČNÍ SESKUPENÍ HUDEBNÍCH NÁSTROJŮ</b>	<b>760</b>
1. <i>Tradiční seskupení hudebních nástrojů v českých zemích</i>	760
2. <i>Muzikanti při lidové slavnosti roku 1836, konané při příležitosti poslední korunovace v Praze</i>	767
3. <i>Dechová kapela</i>	770
4. <i>Šraml</i>	781
5. <i>Lidová hudba ve městě a blízkém okolí na příkladu Brna</i>	782
6. <i>Potulní a žebrající muzikanti</i>	787
<b>K. MUZIKANTI</b>	<b>795</b>
1. <i>Výuka lidových muzikantů</i>	795
2. <i>Postavení skřipkařů ve společnosti</i>	797
3. <i>Diferenciace folkloristických souborů</i>	799
4. <i>Zánik tradičních muzikantských seskupení</i>	803
5. <i>Druhá existence (imitace) folkloru na příkladu skřipkařské muziky</i>	810
6. <i>Na pomoc souborům</i>	813
<b>L. VÝROBCI</b>	<b>818</b>
1. <i>Hudební nástrojařství v českých zemích</i>	818
2. <i>Hudební nástrojařství do roku 1900 v brněnských archivních pramenech</i>	833
3. <i>Český nástrojař světového jména</i>	861
4. <i>Profily lidových houslařů a houslařů-vynálezců</i>	866
5. <i>Sociální rozvrstvení lidových houslařů</i>	878
6. <i>Pověry v hudebním nástrojařství</i>	880
a) „Vyhrávání“ houslí	880
b) „Zázračné“ laky	882
c) Pověry lidových houslařů	882
7. <i>Náradí lidových houslařů</i>	885





8. <i>Viněty houslařů</i>	89I
a) <i>Lidoví houslaři</i>	89I
b) <i>Profesionální houslaři</i>	893
9. <i>Stavba hudebních nástrojů</i>	894
10. <i>Unikátní výstava</i>	895
IV. <i>Různé</i>	
1. <i>Dětské hudební nástroje</i>	899
2. <i>Nástroje v pracovních rytmech</i>	919
3. <i>Kalafuna</i>	920
4. <i>Dřevo</i>	921
5. <i>Hudební nástroje z netradičních materiálů</i>	923
6. <i>Staré míry</i>	925
7. <i>Stará platidla</i>	926
8. <i>Hudební nástroje v nejstarších českých písemných pramenech</i>	927
9. <i>Všelijaká instrumenta muzická</i>	930
10. <i>Současný a budoucí vývoj hudebních nástrojů</i>	933
II. <i>Hudební nástroje jako muzejní sbírkové předměty</i>	936
12. <i>Sbírký hudebních nástrojů</i>	946
13. <i>Hodnota hudebních nástrojů</i>	952
a) <i>Znalectví</i>	953
b) <i>Oceňování</i>	953
c) <i>Falza</i>	954
d) <i>Prodej profesionálních výrobků</i>	955
e) <i>Prodej lidových výrobků</i>	958
14. <i>Klasický hudební nástroj (definice)</i>	959
15. <i>Mistrovský hudební nástroj (definice)</i>	960
16. <i>Organofilie</i>	962
17. <i>Organologické časopisy</i>	963
18. <i>Novodobá organologická literatura</i>	964
19. <i>Osobnost Curta Sachse</i>	965
20. <i>Osobnost Alexandra Buchnera</i>	966
21. <i>Dvojitá recenze na Hudební nástroje</i>	967
22. <i>Kdo je kdo v české organologii po roce 1945</i>	969
23. <i>Soupis nejběžnějších zkratek užívaných v organologii</i>	971
24. <i>Některé německé názvy nástrojů a jejich částí</i>	977



a) Česko-německý slovníček	977
b) Německo-český slovníček	983
25. <i>Evropské hudební nástroje od starověku do současnosti</i>	990
26. <i>Typická nástrojová obsazení některých typů orchestrů</i>	1042

## V. Hudební akustika

1. <i>Hudebně akustické minimum pro organology</i>	1045
2. <i>Hudební nástroje jako akustické zdroje</i>	1056
3. <i>Vlčí tón</i>	1067
4. <i>Stopová míra</i>	1068
5. <i>Frekvenční normál – komorní a'</i>	1069
6. <i>Přirozená řada tónů</i>	1073
7. <i>Tabulka bladiv blasitosti ve fonech</i>	1074
8. <i>Velká a malá diesis</i>	1074
9. <i>Tabulka frekvencí tónů dvanáctistupňového temperovaného ladění</i>	1075
10. <i>Porovnání fyzikálního, přirozeného a temperovaného ladění</i>	1078
11. <i>Vzestupné seřazení základních intervalů v přirozeném, pythagorejském a temperovaném ladění</i>	1078
12. <i>Tónové rozsahy některých dnes užívaných hudebních nástrojů</i>	1080
13. <i>Ladění některých dnes užívaných hudebních nástrojů</i>	1082
14. <i>Akustický výkon některých hudebních nástrojů</i>	1083
15. <i>„Plnost a nosnost“ tónu</i>	1083

## KNIŽNÍ PUBLIKACE ČESKÝCH AUTORŮ

1. <i>appendix (práce o rajonizaci českých zemí)</i>	1107
2. <i>appendix (české hudební slovníky a encyklopedie)</i>	1107
3. <i>appendix (studentské organologické práce)</i>	1108
4. <i>appendix (česká hudební periodika 1843–1990)</i>	1110
5. <i>appendix (organologická literatura a organologové)</i>	1112

## SEZNAM VYOBRAZENÍ

JMENNÝ REJSTŘÍK 1133

VĚCNÝ REJSTŘÍK 1147

*Zusammenfassung* 1166

*Summary* 1167